

№ 03 (644)
Студзень 2017 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- **Мой род: прэзентацыя выданняў пра Нясвіжчыну** – стар. 2
- **Канферэнцыя: «Белавежка: мінулае і сучаснасць»** – стар. 3
- **500-годдзе: ініцыятыва аб наданні імя Ф. Скарыны** – стар. 4
- **Памяць: людзі, якія ўзбагацілі Бярэзіншчыну** – стар. 7

Калядуюць беларусы Прыбайкалля

Падрабязней чытайце на стар. 7

На тым тыдні...

✓ 12 студзеня ў Арт-гасцеўні «Высокае места» адкрылася выстаўка працаў студэнтаў і выпускнікоў кафедры касцюма і тэкстылю Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў «Грані». Выстаўка ладзіцца ў межах святкавання 40-годдзя факультэта дызајну і дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва БДАМ.

«Грані тэкстылю» – гэта плоскасныя і аб'ёмна-праспектыўныя творы, выкананыя з дапамогай тэхнікаў ручнога ткацтва, вышыўкі, вязання, макраме, аплікацыі, тэкстыльнай пластыкі і разнастайных камбінацыяў тэхнікаў і падыходаў, гэта мастацкі роспіс тэкстылю, мадэляванне касцюма, праектаванне тэкстыльных вырабаў для прамысловай вытворчасці і шмат іншага.

✓ 12 студзеня ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрылася выстаўка лінарыту Яўгеніі Цыбульскай «Ex Libris. Кніжны знак». Выставачны праект мінскай мастачкі пачынае серыю імпрэзаў музея, прысвечаных 500-годдзю беларускага кнігадруку.

Экслібрыс – гэта кніжны знак, які ўклеіваюць улас-

Яўгенія Цыбульскай

нікі бібліятэк у кнігі. Звычайна на ім пазначаны імя і прозвішча ўладальніка, а таксама малюнак, які лаканічна адлюстроўвае прафесію, інтарэсы ці склад бібліятэкі, часам ён носіць гумарыстычны характар. На выстаўцы прад-

стаўлена каля 40 працаў, створаных цягам мінулага года. Гэта экслібрысы сучаснікаў мастачкі – музыкантаў, мастакоў, тэатральных дзеячаў, літаратараў.

✓ 14 студзеня ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў для дзяцей і іх бацькоў ішоў спектакль «Брыдкае птушаня» па казцы Ганса Хрысціяна Андэрсэна. Гісторыя выконвалася ў форме тэатра ценяў амаль без словаў у музычным суправаджэнні і з паясняльнымі надпісамі па-беларуску. Па заканчэнні спектакля глядачоў чакаў майстар-клас «Мастацтва тэатра ценяў».

✓ 14 студзеня ў Ганцавіцкай дзяцячай школе мастацтваў адбылася калядная сустрэча «Шчодры вечар». Дзіцячыя фальклорныя калектывы з вёсак Люсіна, Раздзялавічы, Хатынічы, Дзятлавічы (Лунінецкі р-н) і Крывошын (Ляхавіцкі р-н) у жывой нязмушанай атмасферы прадставілі традыцыі святкавання Калядаў у сваёй мясцовасці. Для ўдзельнікаў і

гасцей сустрэчы была паказаная калядная дзея «Цар Ірад» традыцыйнага ляльнага тэатра «Батлейка». Таксама былі ўзнагароджаныя пераможцы конкурсу малюнкаў «Цуд на Каляды».

✓ 14 студзеня ў Беларускай дзяржаўнай музеі народнай архітэктуры і побыту адбыўся Шчодрык. Гэта вечар напярэдадні Новага года паводле старога стылю, які звязваў з гатаваннем другой (багатай, шчодрай) куцці. Абрад «шчадраванне» вызначаўся абыходам двароў гуртом шчадроўнікаў разам са «шчодрай» (прыгожай) дзяўчынай, якую апраналі ў святочнае адзенне. Спявалі песні «шчадроўкі», уласцівыя гаспадару, гаспадыню, іх дзяцей і гаспадарку.

На імпрэзе ў музеі была прадстаўленая адна з найбольш цікавых этнічных формаў каляднага абрадавага ігрышча – «Жаніцьба Цярэшкі». Асноўнае дзеянне ігрышча – падбор шлюбных параў, жаніцьба маладых – мае ўмоўны, гульнявы характар, уласцівы падобным абрадавым звычаям многіх еўрапейскіх народаў.

Наведнікі музея мелі таксама магчымасць убачыць прадстаўленне традыцыйнага беларускага цэневага тэатра «Вяртэп», паўдзельнічаць у майстар-класах па вырабе абярэгаў з саломкі і лялек-мо-

танак з тканіны, пакаштаваць шчодрую куццю ды інш.

✓ 15 студзеня адбыўся традыцыйны «Спеўны сход з Сержуком Доўгушавым», пад час якога можна было пазнаёміцца з вельмі адметным і цікавым калядным абрадам «Жаніцьба Цярэшкі». Прадстаўляла абрад збіральніца фальклору з Лепеля Вольга Маханенка.

Падрабязней чытайце ў наступным нумары.

✓ 17 студзеня ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адкрылася выстаўка «Хрышчэнне Гасподняе» і адбыўся канцэрт духоўнай музыкі. Вечар быў арганізаваны Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культурна-Беларускім культурным цэнтрам духоўнага Адраджэння.

У экспазіцыі выстаўкі прадстаўленыя фотапрацы Алега Дыбава, вырабы ў тэхніцы лапківага шыцца на хрысціянскую тэматыку майстроў дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва Веры Блінцовай і Любові Кірылавай, а таксама збор кніг выдавецтва «Чатыры чвэрці». Настаяцель прыхода ў гонар Усіх Святых протаіерэй Фёдар Поўны расказаў прысутным пра гісторыю свята Хрышчэння Гасподняга, выступіў царкоўны хор Усіхсвятцага прыхода.

Мой род – мая радзіма

З Нясвіжскай зямлі

Цікавая, аднак, гэта рэч – чаму з гадамі чалавек усё часцей згадвае сваё маленства, мясціны, дзе нарадзіўся і зрабіў першыя крокі, вымавіў першае слоўца; чаму так неадступна хочацца вярнуцца ў тыя дзянькі, калі маладымі былі бацька і маці, калі прытулялі цябе, маленькага, баба з дзедам ды гладзілі па галаве шурпатымі далонямі... Як бы йнакш, здаецца з вышыняў перажытага, бавіў цяпер той час, як бы даражыў тымі хвілямі...

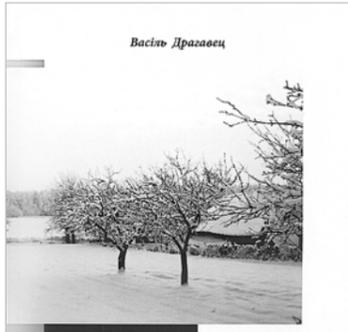
Можна, таму і назваў Васіль Драгавец сваю кнігу – «Запозненае прызнанне». Яна выйшла ў 2017 годзе ў выдавецтве «Беларуская навука». Запозненае, бо ўжо няма каму прызнавацца ў сваіх патаемных пачуццях. Няма бацькоў, родных, суседзяў... Адны пасірацельныя хаты ўздоўж безгалосай вуліцы. Але ж было жыццё! Аб ім, аб тых самых шчаслівых сваіх дзяньках аўтар усхвалявана і шчымліва спавядаецца на старонках кніжкі.

Нетрадыцыйна і па-мастацку захапляльна В. Драгавец расказвае пра гісторыю сваёй радзімы – вёскі Хадатавічы Нясвіжскага раёна. Кніга дазваляе зазірнуць у вясковы побыт, адчуць жывое дыханне тых падзеяў і мінулых дзён. Якім выдатным дадаткам да гісторыі нашага беларускага краю стане гэтая шчырая споведзь! Тэкст багата ілюстраваны аўтарскімі фотаздымкамі, сямейнымі дакументамі.

Грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры», «Краязнаўчая газета» запрашаюць краязнаўцаў, усіх, хто займаецца ўслаўленнем свайго роду, сваёй радзімы, прыйсці на чарговую прэзентацыю краязнаўчай літаратуры ў музей Максіма Багдановіча – філіял Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры па адрасе: г. Мінск, вул. М. Багдановіча, 9 (Траецкае прадмесце).

Пачатак прэзентацыі 26 студзеня а 16-й гадзіне.

Рэдкалегія «Краязнаўчай газеты»

Запозненае прызнанне

Рэдкалегія і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» шчыра ўдзячная нашым чытачам і аўтарам за ўвагу да нашага выдання. Але, на жаль, часам бываюць прыкрыя выпадкі, што ўскладняюць падрыхтоўку артыкула ды ілюстрацыяў да друку. На гэта і хочацца звярнуць увагу сяброў.

Тэкст. Артыкул або нататка павінны быць набраныя ў тэкставым рэдактары Microsoft Word, захаваныя ў фармаце .rtf, як варыянт – .doc, але не .docx (на жаль, гэты фармат на сёння дае найбольшую колькасць памылак з-за збою). Як варыянт, могуць быць і іншыя тэкставыя рэдактары (да прыкладу, бясплатныя AbiWord або OpenOffice ды падобныя), але абавязковая ўмова — захоўваць у фармаце .rtf. Шрыфт (гарнітура, памер, іншыя параметры, а таксама абзацныя водступы) можа быць абраны самастойна (**мы прапануем Arial, 13 пунктаў, паўтара інтэрвала, водступ 1,25 см**).

Пазначайце па магчымасці поўнасю імёны і прозвішчы асобаў, згаданых у тэксце, расшыфроўвайце ініцыялы аўтара артыкула, а таксама абрэвіятуры і скарачэнні.

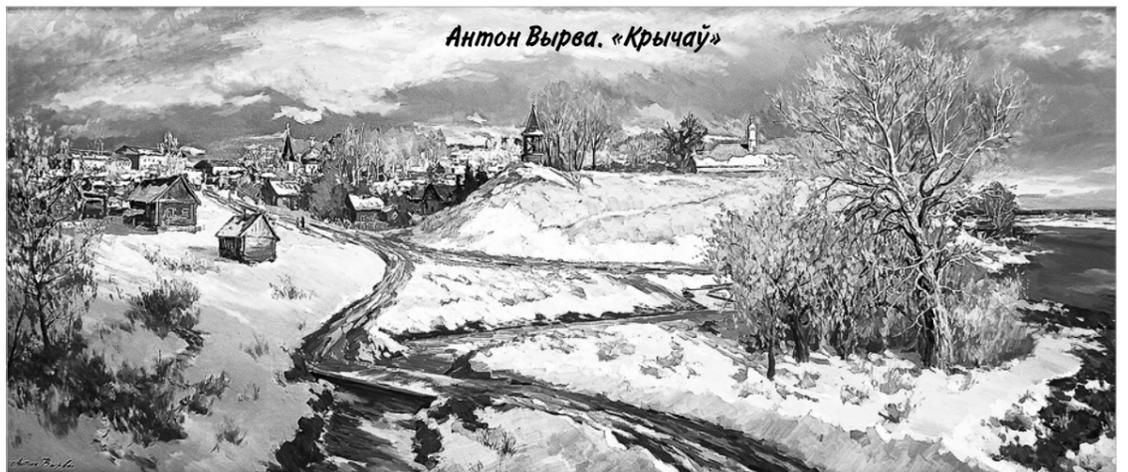
Газета друкуе матэрыялы на беларускай мове; рэдакцыя перакладае тэксты ў скрайніх выпадках, загадзя агавораныя пры сустрэчы, па тэлефоне або праз электронную пошту.

Ілюстрацыі. Малюнкi, рысункi, фотаздымкi павінны быць захаваныя ў фармаце .jpg (.jpeg) або .tiff. Пажадана **300 кропак** на цалю (dpi), дапускаецца не меней за **1024** пікселяў па большым баку ці памерам не менш за **500 кілабайт**. Ілюстрацыі не трэба ўстаўляць у тэкставы дакумент, а прымацоўваць асобна або архіваваць некалькі фота (малюнкаў) і прымацоўваць да пісьма архіў. Не забывайцеся пазначыць, на якой ілюстрацыі хто або што адлюстраваны. Калі ёсць магчымасць, пазначайце аўтарства здымка або малюнка, рысунка (або крыніцу іх паходжання).

Што ж да фота на паперы, то не дасылаце, калі ласка, ксеракопіі ілюстрацыяў.

Просім сяброў звярнуць увагу на гэтыя просьбы і рэкамендацыі пры супрацоўніцтве з рэдакцыяй «Краязнаўчай газеты». Спадзяемся, нашыя стасункі будуць плённыя і зычлівыя.

Будзем разам рабіць нашу з вамі «Краязнаўчую газету»!

Асоба ў краязнаўстве

Краснасельскі даследчык

11 студзеня мінула 80 гадоў з дня нараджэння Верацілы Міхася, сына Уладзіміра з пасёлка Краснасельскі ў Ваўкавыскім раёне. 40 гадоў

прайшло, як я пазнаёміўся з магутным краязнаўцам, дасціпным гумарыстам-фалькларыстам, рэстаўратарам, нумізматам, услед за Скарынам –

у лекарскіх навуках практыкам: я на сабе адчуваў натхнёнае ўздзеянне яго зёлак.

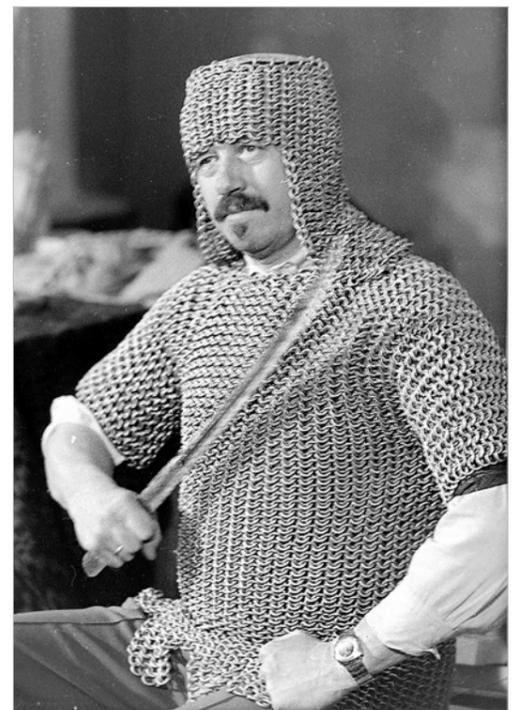
У 1987 г. для тэлепраграмы «Спадчына» Беларускага тэлебачання я працаваў разам з сям'ёй Верацілаў над здымкамі перадачы «Святло, што ў народзе жыве». Міхась з жонкай Любай выпраменьвалі святло душэўнай творчасці. Міхась, да прыкладу, быў маляром на цэментным заводзе, а стаў мастаком. Нездарма

Алесь Белакоз запрашаў яго «абуджаць» Гудзевіцкі літаратурна-краязнаўчы музей. А яшчэ М. Вераціла разьбяр, аўтар помнікаў на сваім мацерыку. Археолагам стаў, адкрыўшы для даследчыкаў нетры крэмнездабыўных шахтаў.

«Адкуль бяруцца самародкі?» – так называўся мой артыкул пра Верацілу, надрукаваны ў «Сучасніку – 88». Адкуль? Пра гэта могуць паведаміць змястоўныя публікацыі Міхаіла Уладзіміравіча, а таксама яго шматлікія калекцыі – паштоўка, філатэліі, ёсць у яго рарытэты старадаўняга кнігадрукарства...

У 1987 г. Люба і Міхась мне далі прымерыць створаную імі кальчугу, асцярожна прапанавалі патрымаць не касу літоўскую, а меч ваяра, які ў пагоні ворагаў перамагаў, вяртаў адлучае, затоенае...

Такім абаронцам спадчыны, выяўляльнікам прытушаных скарбаў для ўзвышэння

Прымерка кальчугі

Фота М. ВЕРАЦІЛЫ.
Кастрычнік 1987 г.

Айчыны, якая дзякуючы такім апантаным даследнікам ніколі не пераўтворацца ў Атлантыду, і з'явіўся на мерыдыянах і паралелях нашага беларускага кантынента Міхась Вераціла.

Сяргей ПАНІЗЬНІК

Міхась Вераціла ў сваім гаспадарстве

Фота С. ПАНІЗЬНІКА

Беларускі фонд культуры і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» віншуюць шчырага рупліўцу на ніве беларушчыны Міхася ВЕРАЦІЛУ з паважным юбілеем і зычаць моцы, здароўя, плёну і годных прадаўжальнікаў ягоных справаў.

Белавежжа: мінулае і сучаснасць

Цягам пяці гадоў музей-сядзіба «Пружанскі палацык» выступае ініцыятарам правядзення навукова-краязнаўчых канферэнцыяў. Мінулы год не стаў выключэннем: 23 снежня ў Пружанах прайшла V навукова-краязнаўчая канферэнцыя «Белавежжа: мінулае і сучаснасць».

Гэтым разам музей не абмяжоўваў тэматыку даследаванняў пэўнай падзеяй мінуўшчыны, а вызначыў толькі рэгіён, дзе вывучаліся прыродна-геаграфічныя асаблівасці і біялагічныя разнастайнасці, гістарычныя падзеі і значныя асобы, гаспадарка і турызм ды іншае. Гэта дазволіла далучыць да канферэнцыі даволі шырокае кола навукоўцаў – гісторыкаў, географіў, біёлагаў, а таксама краязнаўцаў і музейных супрацоўнікаў. Да таго ж Белавежжа, неад'емнай часткай якога з'яўляецца Пружаншчына, аб'ядноўвае вялікі рэгіён беларуска-польскага памежжа, што прыцягнула ўвагу даследчыкаў з абедзвюх краінаў.

Падрабязны агляд крыніцаў, што тычацца самых розных бакоў жыцця Белавежскага краю (гэта шэраг сучасных раёнаў Брэсцкай і Гродзенскай абласцей, а таксама Польшчы) у міжваенны перыяд і якія захоўваюцца ў фондах Дзяржаўнага архіва Брэсцкай вобласці, зрабіў доктар гістарычных

наук, прафесар Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С. Пушкіна Аляксандр Вабішчэвіч. Асаблівую ўвагу ён надаў дакументам, што маюць дачыненне да Пружаншчыны. Некаторыя з іх ужо вывучаныя, іншыя чакаюць навуковага разгляду і дазваляць асветліць многія бакі жыцця нашага краю ў першай палове XX ст.

Аўтар гэтых радкоў звярнулася да гісторыі Белавежскай пушчы XV – XVIII стст. і асветліла гісторыю ўзнікнення паселішчаў Пружаншчыны, што адыгрывалі важную ролю ў сістэме аховы і гаспадаркі запаветнага лесу. Гэтыя звесткі дазваляюць датаваць узнікненне некаторых населеных пунктаў Пружанскага раёна і падрабязна даведацца аб іх ранняй гісторыі.

Гісторыю вызваленчага паўстання 1863 – 1864 гг. на Брэстчыне закрануў у сваім выступленні кандыдат гістарычных на-

вук Віталь Карнялюк (Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы). Ён падрабязна распавёў пра падзеі і наступствы паўстання ў ваколіцах пушчанскай вёскі Глыбокі Кут на Пружаншчыне. Таксама аўтар на прыкладзе сям'і мясцовых шляхціцаў Скачынскіх разгледзеў маральна-псіхалагічныя і нацыянальна-культурныя аспекты, якія з'яўляліся асновай фармавання асобаў многіх паўстанцаў і іх нашчадкаў.

Складаны лёс праваслаўнага святара Канстанціна Байко адлюстравалі Дарафей Фіёнік – дырэктар музея Малой Бацькаўшчыны ў Студзіводах (г. Бельск-Падляскі, Польшча). Даследчык пазнаёміў прысутных з біяграфіяй гэтага грамадскага і царкоўнага дзеяча Беларусі і Польшчы, звярнуў асаблівую ўвагу на 1946 – 1956 гг., калі К. Байко знаходзіўся ў варкуцінскім лагера. Доклад заснаваны на ўнікальных дакументах, якія адлюстроўва-

Дырэктар музея Ю. Зялёвчэў уручае падзячны ліст за падтрымку ў правядзенні канферэнцыі А. Вабішчэвічу

юць перыяд пасляваенных сталінскіх рэпрэсіяў і ўпершыню ўведзеныя ў навуковы зварот.

Высокай эмацыйнасцю і асабістай неабыхавасцю да тэмы вызначалася выступленне настаўніцы рускай мовы і літаратуры Пружанскай СШ № 4 Святланы Собаль «Папялёўскі перыяд у жыцці і творчасці Міколы Купрэева». Разам з прыведзенымі біяграфічнымі звесткамі ў докладзе была здзейсненая першая спроба аналізу творчасці беларускага літаратара, творчае адраджэнне якога адбылося пад час яго жыцця ў пушчанскай вёсцы Папялёва. Даследаванне таксама ўтрымлівае ўспаміны пра М. Купрэева, сабраныя студэнткай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Дар'яй Місюляй.

Па выніках працы канферэнцыі быў выдадзены збор-

нік дакладаў. Акрамя ўжо згаданых былі надрукаваныя даследаванні выкладчыкаў географічнага і гістарычнага факультэтаў Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С. Пушкіна Ірыны Абрамавай, Сяргея Арцёменкі, Аксаны Градуновай, Аляксандра Грыбко, Віктара Карпука, Сяргея Нічыпарука, Наталлі Галімавай, Аляксандра Свірыда і выкладчыка Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта Аляксандра Казарэза.

Канферэнцыя ў «Пружанскім палацыку» дазволіла аб'яднаць навукоўцаў і краязнаўцаў, якія вывучаюць Белавежскі рэгіён і яго наваколлі, дала магчымасць абмеркаваць актуальныя пытанні і сабраць каштоўны матэрыял, цікавы і карысны як для даследчыкаў, так і для грамадства.

Наталля ПРАКАПОВІЧ, галоўны захавальнік фондаў музея-сядзібы «Пружанскі палацык»

Удзельнікі канферэнцыі ў «Пружанскім палацыку»

Праваслаўны каляндар

- 16 красавіка – Светлае Уваскрэсенне Хрыстовае. Вялікдзень
- Дванадзятая непераходзячая святы
- 19 студзеня, чацвер Хрышчэнне Гасподняе (Вадохрышча)
- 15 лютага, серада Стрэчанне Гасподняе (Граміцы)
- 7 красавіка, пятніца Дабравешчанне Найсвятой Багародзіцы
- 9 красавіка, нядзеля Уваход Госпада ў Іерусалім (Вербная нядзеля)
- 25 мая, чацвер Узнясенне
- 4 чэрвеня, нядзеля Пяцідзятніца (Тройца, Сёмуха)
- 19 жніўня, субота Праабражэнне Гасподняе
- 28 жніўня, панядзелак Успенне Найсвятой Багародзіцы
- 21 верасня, чацвер Нараджэнне Прасвятой Багародзіцы
- 27 верасня, серада Узвіжанне Крыжа Гасподняга
- 4 снежня, панядзелак Увядзенне ў храм Найсвятой Багародзіцы
- Вялікія святы
- 25 чэрвеня, нядзеля Сабор Беларuskіх святых
- 7 ліпеня, пятніца Нараджэнне Іаана Прадцечы
- 12 ліпеня, серада Святых першавярхоўных апосталаў Пятра і Паўла
- 11 верасня, панядзелак Усекнавенне галавы Іаана Прадцечы
- 14 кастрычніка, субота Пакроў Найсвятой Багародзіцы
- Шматдзённыя пасты
- Вялікі пост з 27 лютага да 15 красавіка
- Пятроў пост з 12 чэрвеня да 11 ліпеня
- Успенскі пост з 14 да 27 жніўня
- Пост перад Нараджэннем Хрыстовым з 28 лістапада 2017 года да 6 студзеня 2018-га
- Аднадзённыя пасты
- Серада і пятніца цягам усяго года, за выключэннем усяядных тыдняў і перыяду Нараджэння Хрыстовага
- Усекнавенне галавы Іаана Прадцечы 11 верасня
- Узвіжанне Крыжа Гасподняга 27 верасня
- Усяядныя тыдні (па серадах і пятніцах посту няма)
- Мытара і фарысея з 6 да 12 лютага
- Сырны (масленічны) з 20 да 26 лютага
- Велікодны (Светлы) з 16 да 22 красавіка
- Тройці з 5 да 11 чэрвеня
- Трапеза ў святы
- Паводле Царкоўнага статута, у святы Нараджэння Хрыстовага і Богаяўлення, калі яны прыпадаюць на сераду і пятніцу, посту няма. У Навячэр'е Нараджэння Хрыстовага, Навячэр'е Богаяўлення, у святы Узвіжання Крыжа Гасподняга і Усекнавення галавы Іаана Прадцечы дазваляецца ежа з алеем. У святы Стрэчання, Праабражэння Гасподняга, Успення, Нараджэння і Пакрова Найсвятой Багародзіцы, Увядзення Яе ў храм, Нараджэння Іаана Прадцечы, апосталаў Пятра і Паўла, Іаана Багаслова, калі яны прыпадаюць на сераду і пятніцу, а таксама ў перыяд ад Вялікадня да Тройцы ў сераду і пятніцу дазваляецца рыба.
- Дні асаблівага памінаання спачылых
- Памінаанне ўсіх спачылых, якія пацярпелі ў час ганенняў за веру Хрыстову 5 лютага

- Субота мясапусная
- Субота 2-га тыдня Вялікага посту
- Субота 3-га тыдня Вялікага посту
- Субота 4-га тыдня Вялікага посту
- Радаўніца
- Памінаанне спачылых воінаў
- Субота Траецкая
- Субота Дзмітрыеўская
- Сабор навамучанікаў і вызнаўцаў зямлі Беларускай
- 18 лютага
- 11 сакавіка
- 18 сакавіка
- 25 сакавіка
- 25 красавіка
- 9 мая
- 3 чэрвеня
- 28 кастрычніка
- 29 кастрычніка
- Не праводзіцца вячэнне
- Напярэдадні серады і пятніцы ўсяго года (г.зн. па аўторках і чацвяргях)
- Напярэдадні нядзельных дзён (г.зн. па суботах)
- Напярэдадні дванадзятых, храмавых і вялікіх святаў
- Цягам пастоў Вялікага, Пятровага, Успенскага і посту перад Нараджэннем Хрыстовым
- Цягам сырнага тыдня (масленіцы), пачынаючы з Нядзелі мясапуснай і ў Нядзелю сырапусную
- Цягам Велікоднага (Светлага) тыдня
- У дні і напярэдадні Усекнавення галавы Іаана Прадцечы – 11 верасня і Узвіжання Крыжа Гасподняга – 27 верасня

Каталіцкі каляндар

- 2 лютага
- 1 сакавіка
- 19 сакавіка
- 25 сакавіка
- 9 красавіка
- 16 красавіка
- 23 красавіка
- 25 мая
- 31 мая
- 4 чэрвеня
- 11 чэрвеня
- 15 чэрвеня
- 23 чэрвеня
- 24 чэрвеня
- 24 чэрвеня
- 29 чэрвеня
- 2 ліпеня
- 6 жніўня
- 15 жніўня
- 8 верасня
- 14 верасня
- 2 лістапада
- 1 лістапада
- 26 лістапада
- 3 снежня
- 8 снежня
- 25 снежня
- 31 снежня
- Ахвяраванне Пана (Граміцы)
- Папялец (пачатак Вялікага посту)
- Святога Юзафа
- Звеставанне Пана
- Пальмовая нядзеля
- Вялікдзень
- Божай Міласэрнасці
- Унебаўшэсце Пана
- Адведзіны Найсвяцейшай Панны Марыі
- Спасланне Духа Святога
- Найсвяцейшай Тройцы
- Цела і Крыві Пана
- Найсвяцейшага Сэрца Езуса
- Нараджэнне св. Яна Хрысціцеля
- Беззаганнага Сэрца
- Святых апосталаў Пятра і Паўла
- Найсвяцейшай Панны Марыі Будслаўскай
- Перамяненне Пана
- Унебаўззяцце Найсвяцейшай Панны Марыі
- Нараджэнне Найсвяцейшай Панны Марыі
- Узвышэнне Святога Крыжа
- Успамін усіх памерлых вернікаў
- Усіх Святых
- Хрыста Валадара Сусвету
- Першая нядзеля Адвэнту
- Беззаганнага Зачацця Найсвяцейшай Панны Марыі
- Нараджэнне Пана
- Святой Сям'і

Выканкам грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» сумесна з Грамадскай назіральной камісіяй пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны звярнуліся ў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь з прапановаю аб наданні імя Францыска Скарыны Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

Ніжэй чытачы могуць азнаёміцца з тэкстам ліста і выказаць праз газету свае меркаванні пра гэтую прапанову.

№ 01 ад 05 студзеня 2017 г.
Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь

Аб наданні імя Францыска Скарыны Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі

Рэспубліка Беларусь распачынае святкаванне надзвычайнага не толькі для беларусаў юбілею – 500-годдзе выхаду першай друкаванай беларускай кнігі. Здаецца, не многія краіны Еўропы могуць пахваліцца такой знамянальнай гісторыяй свайго ўласнага нацыянальнага кнігавыдання. Дзякуючы нястомнай дзейнасці Ф. Скарыны нам пашэнціла ўвайсці ў гэтае вузкае, але такое ганаровае кола. І дата гэтая – набытак сапраўды еўрапейскі, агульнаславянскі, бо Скарына, які сваю беларускую справу распачаў у чэшскай Празе, быў не толькі першадрукаром, але і тым, хто друкаваў кнігі кірыліцай, што было не надта пашыраным у той час.

Не заглыбляючыся ў ролю Скарыны для нашай гісторыі і культуры, хацелі б прапанаваць адну канкрэтную акцыю. З мэтай годнага ўшанавання здзейсненага нашым першадрукаром было б абсалютна справядліва прысвоіць імя Францыска Скарыны Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Каля яе стаіць помнік Скарыну, у бібліятэцы сабрана калекцыя яго кніг, захоўваюцца многія ўнікальныя і каштоўныя кніжныя зборы. Атрымаўся б такі цікавы куточак Скарынавай славы, які не абміналі б сваёй увагай не толькі беларусы, але і шматлікія замежныя госці. Тым больш, што бібліятэка часта з'яўляецца пляцоўкай правядзення многіх важных міжнародных сустрэч і іншых мерапрыемстваў. Гэта садзейнічала б пашырэнню ведаў пра беларускую культуру і гісторыю ў еўрапейскай і сусветнай супольнасці.

Прапанова аб наданні імя Францыска Скарыны Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі разгледжана на выканкаме ГА «Беларускі фонд культуры» і аднагалосна падтрыманая.

Падтрымалі прапанову і члены Грамадскай назіральной камісіі пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

З павагай,
Старшыня ГА «Беларускі фонд культуры» У.А. Гілеп

Старшыня Грамадскай назіральной камісіі пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны А.І. Бутэвіч

Фота Алеся САЧАНКІ

Бог – Біблія – Бацькаўшчына!

(Працяг. Пачатак у №№ 1–2 за 2017 г.)

Францыск – узор для ўсіх майстроў узвышанага слова навукі, паэзіі і прозы. Няхай кожны сумленны майстар слова і навукоўца дае свой глыбокі каментар пра напісанае і сказанае.

Асветнік Скарына садзейнічае пашырэнню пісьменства і ведаў. Пра гэта сведчыць яго заклік да чытання Бібліі:

«Кніга (Біблія) – люстэрка людскога жыцця і душэўнага лекі, уцеха – самотным, знявераным – помач, і асабліва тым, каго немагчыма точыць і верад рушыць».

«У Бібліі пачатак і канец усёй існай мудрасці! Толькі праз яе можна спасцігнуць Бога – Уладара! У гэтай кнізе – усе законы і правы, якімі карыстаюцца людзі ў зямным жыцці! У гэтай кнізе ўсе лекі душэўнага і цялеснага разам знойдзеце!»

Прото ж добра Григорий Великий, учитель Вселенский (Папа), о сей книге пишет, глаголя: «Святое Писмо все иные науки превышает, понеже егда бывает чтено, под простыми словами замыкает тайну».

Гуманіст Скарына пакінуў свой маральны завет у наступных радках, якія ўтрымліваюць мудрасць чалавечага жыцця і ўзаемаадносін паміж людзьмі. Пераказваючы сюжэты біблейскіх кніг, Скарына ў прадмовах акцэнтуюе ўвагу чытача на самых важных момантах Бібліі – на законах вечнасці: «Закон прырожэны в том наиболее соблюдает, то чинити иным всем, что самому любит от иных всех, и того не чинити иным, чего сам не хочиши от иных имети... Сей закон прирожэный написан ест в серци единого каждого человека»; «...Набойей любовь ко всем да соблюдает, ежели ест совершенна над все иные дарования, без нея же ничто поспешно ест».

Прадмовы і пасляслоўі Францыска Скарыны да Бібліі, дзе ён раскрывае глыбокі сэнс біблейскіх паданняў, прасякнуты клопатам аб разумным упарадкаванні грамадства, выхаванні чалавека, усталяванні дастойнага жыцця на зямлі.

Францыск, напэўна, маючы вярнуцца на Бацькаў-

шчыну, і такім быў, напэўна, яго тэстамент апошняй волі. Ён хацеў вярнуцца з назапашаным, узбіраным інтэлектуальным і духоўным багажом, каб тут разгарнуць сапраўдную выдавецкую дзейнасць на хвалу Божую і дабро людзей.

Францыск Скарына – пачынальнік новага разумення патрыятызму, любові і павягі да сваёй Айчыны і людю. З патрыятычных пазіцыяў, прасякнутых жывой і глыбокай верай, успрымаюцца наступныя яго словы, якія Францыск Скарына скіраваў з любоўю да сваёй малой радзімы: «Понеже от прирождения звери, ходящие в пустыни, зна-

кую дзейнасць для ўсёй славянскай прасторы. У 1522 годзе выдае «Малую падарожную кніжку», а ў 1525 годзе «Апостал».

У 1534 годзе Францыск Скарына з надрукаванымі кнігамі і з вялікай надзеяй распачаў падарожжа ў Вялікае Княства Маскоўскае, дзе паспрабаваў зацікавіць сваімі выданнямі маскоўскае грамадства, але тады яго ніхто не падтрымаў. Яго выгналі, бо ён быў каталіком, а кнігі Бібліі ў Маскве былі публічна спаленыя як ерэтчныя.

Хрыстос настаўляе Вучняў:

«Исус же адказаў: не забараняйце яму, бо той, хто робіць цуды імем Маіма, не зможа пасля казаць благое пра Мяне» (Мк. 9, 39).

Можна адчуць боль і скуруны дух Францыска пад час вяртання з Масквы ў Вільню. Падобны лёс мог чакаць яго і ў родным Полацку, у якім быў толькі праездом. Напэўна, яго сэрца разрывалася, адчуваючы родныя мясціны. Адкінуты і незразуметы сваімі сучаснікамі, ён не пакідае сваё святае заданне далейшай працы над Бібліяй, яе выданнем і не перастае любіць Радзіму і свой народ. Пакора перамагла і знесла ўсе крыўды.

У віленскага біскупа Яна Скарына службы сакратаром і ўрачом да 1535 года. Праз год біскуп Ян пакінуў Віленскае біскупства, быў пераведзены ў Познань, дзе неўзабаве памёр. Спалучэнне розных абставінаў і адсутнасць выразнай сацыяльнай падтрымкі вымусілі Францыска Скарыну пакінуць ВКЛ, пакінуць Радзіму і ад'ехаць назад у Прагу.

Вяртаецца зноў у Еўропу, дзе яго прымаюць, але там ён заўсёды чужынец. З такім пацупцём дажывае апошнія дні свайго жыцця. Толькі жывая вера і карпатлівая праца над Бібліяй дапамагаюць яму перамагчы адзіноту – волату Бога Слова.

ПРЕМУДРОСТИ БОЖИЕЙ КНИГА ПОЧИНАЕТСЯ. ЗЪПОЛНЕНЫ ВЫЛОЖЕННЫЯ РУСКИИ ЯЗЫКЪ ДОКТОРОМЪ ФРАНЦИСКОМЪ СКОРИНЫНЫМЪ БУКЪМЪ. ИЗДАВАННОГО ГРЕДЯ ПОЛОЦКА. :-

Тытульны аркуш «Кнігі Прамудрасці Божай»

насць, дасканаласць, спасціжэнне высокіх сэнсаў зямнога быцця і Божых Запаведаў.

ЗЕўропы Францыск некалькі разоў намагаўся вярнуцца на Бацькаўшчыну, у Вільню, бо толькі там магла быць матэрыяльная падтрымка ад мецэнатаў і аднадумцаў для друкавання Бібліі, чаго ён не знаходзіў у родным Полацку.

У 1520 годзе ён пераязджае ў Вільню – сталіцу Вялікага Княства Літоўскага, дзе засноўвае першую на тэрыторыі дзяржавы ВКЛ друкарню, каб разгарнуць нанова выдавец-

данне і Прускае княства слаўнага мужа Францыска Скарыны з Полацка, доктара медыцыны, надзвычай шаноўнага з вашых грамадзян як нашага падданага, двараніна і любімага намі вернага слугу».

У выданнях Скарыны паўтараецца выява сонца і месяца з чалавечымі тварамі. Выбар сімвала яўна невыпадковы. Гэты знак быў створаны і абраны Скарынам «у якасці свайго асабовага герба».

Ксёндз-магістр
Уладыслаў ЗАВАЛЬНЮК
(Заканчэнне
ў наступным нумары)

Рупліўцы з Мядоцкага краю

Напярэдадні Калядаў 23 снежня 2016 г. адзначаў 20-годдзе творчай дзейнасці Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь фальклорны гурт «Берагіня» з вёскі Мётча Барысайскага раёна.

Кіраўнікі гурта Мікола Козенка і Антаніна Абрамовіч разам з калектывам Мётчанскага ВПК дзіцячы сад – сярэдня школа зладзілі не толькі святочны канцэрт, але і навукова-метадычны «Мядоцкія чытанні», што адбыліся ўжо сёмы раз.

Раскрыць тэму чытанняў «Традыцыйная культура і дзеці. Мядоцкая «Берагіня» ў нацыянальным кантэксце» прыехалі прадстаўнікі Нацыянальнай акадэміі навук, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў і іншых арганізацыяў культуры і адукацыі. Побач з імі прадставілі свой досвед педагогічных, краязнаўчых, радаводных даследаванняў настаўнікі і вучні Мётчанскай школы. Не абышлося на пасяджэннях і без творчага складніка – фіналісты конкурсу апавядальнікаў народнай прозы забавлялі навукоўцаў і настаўнікаў казкамі, былічкамі, пацешкамі.

Да 20-годдзя гурта быў прадстаўлены плённы вынік папярэдніх «Мядоцкіх чытанняў» – зборнік «Асоба ў народнай культуры і педагогіцы», куды ўвайшлі выбраныя даклады і паведамленні як вядомых беларускіх вучоных і практыкаў, так і лепшыя творы выхаванцаў «Берагіні». Навучальна-выхаваўчы працэс у калектыве арганізаваны так, што кожны яго ўдзельнік у залежнасці ад сітуацыі можа быць вучнем ці настаўнікам, носьбітам ці даследчыкам народных мастацкіх традыцыяў. Дзейнасць менавіта гэтага калектыву дала штуршок да нараджэння ў нашай краіне нацыянальнага фальклорнага руху «Берагіня», які ўжо колькі гадоў збірае на рэспубліканскі фестываль дзясяткі калектываў, што выбралі дзейнасць па пераемнасці жывой народнай традыцыі.

Назва «Берагіня» была абраная ў адпаведнасці з творчым крэда – вывучаць аўтэнтычную культуру беларусаў і тым зберагаць і распаўсюджваць мастацкія традыцыі свайго краю. Калектыў пачаў дзейнасць у верасні 1996 г., у 2001-м яму нададзенае званне «ўзорны», у 2012-м – «Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь». Менавіта вёскі Мядоцкага краю (так называюць ваколіцы Мётчы) сталі крыніцай натхнення для кіраўнікоў і ўдзельнікаў гурта, кожны з якіх прыклаў уласны намаганні для вывучэння і захавання традыцыйнай культуры свайго краю. Цягам 20 гадоў праз сістэму практычных заняткаў аўтэнтычнымі танцамі, традыцыйнымі спевамі, іграй на музычных

інструментах, народнай прозай, вышыўкай, саломы, лозы і карункапляценнем, тканнем паясоў ды іншымі відамі народных рамёстваў настаўнікі імкнуцца дапамагчы дзецям развіць мастацкія здольнасці, самарэалізаваць сябе ў калектыўнай і індывідуальнай творчасці на ўзроўні мастацтва.

Мастацкі кіраўнік гурта М. Козенка падрыхтаваў да юбілею не толькі навукова-метадычны матэрыялы, але і шыкоўнае прэзентацыйнае выданне, прысвечанае некалькім пакаленням удзельнікаў гурта і шырокаму колу

лы, Селішча, Яраўка, Дроздзіна, Леванова, Антаневічы, Замужанне і інш. Сапраўднымі настаўнікамі і дарадцамі для дзяцей і педагогаў гурту сталі носьбіты мастацкіх традыцыяў Аўгіння Іванаўна Грук (1914 г.нар.), Кацярына Аляксандраўна Шчўцка (1924 г.нар.), Марыя Барысаўна Градовіч (1923 г.нар.) і

тых, хто аб'яднаўся з імі дзеля зберажэння мясцовай традыцыйнай культуры. Зазірнем у гэтую цудоўную кнігу-альбом «Мядоцкая «Берагіня» ў прасторы і часе» і даведаемся, што гэта яшчэ і гісторыя ўзаемаадносін яе ўдзельнікаў з носьбітамі мастацкіх традыцыяў Мядоцкага краю, з дапамогай якіх вядзецца вывучэнне аўтэнтычнага фальклору Бацькаўшчыны і засваенне яго дзецьмі.

Гаспадарыць азы пошукавай працы берагінцы пачалі ва ўласных сем'ях, запісваючы ад татаў і матуляў, дзядуляў і бабуляў звесткі пра свой радавод і ўзоры малых жанраў фальклору – прыказкі, прымаўкі, забаўляны, загадкі ды інш. Падрастаючы, дзеці ўключалі ў лік рэспандэнтаў родзічаў, суседзяў, аднавяскоўцаў. Асноўная форма працы «Берагіні» па даследаванні гісторыка-культурнай спадчыны Мядоцкага краю – фальклорныя вандрожкі ў вёскі Новая і Старая Мётча, Аскеркі, Зава-

многія іншыя мясцовыя жыхары. Памяць пра іх дзеці захоўваюць праз пераемнасць творчасці, якую вяртаюць да жыцця ў сваім калектыве.

У фальклорных вандроўках былі адшуканыя і перанятыя ўнікальныя ўзоры мясцовай танцавальнай і музычнай спадчыны. Зроблены пад час экспедыцыяў аўдыя- і відэазапісы захоўваюць унікальнасць і адметнасць выканальніцкіх традыцыяў у розных вёсках і рознымі выканаўцамі, утрымліваюць шмат каштоўнай гісторыка-культуралагічнай інфармацыі. У выніку дзеці спяваюць у мясцовым стылі песні каляндарна-абрадавага і сямейна-родавага цыклаў (адпаведныя іх узросту), тут адноўлены мясцовыя варыянты гульняў і гульнявых карагодаў, парных і сольных танцаў, прыпевак і кадрыляў. Берагінцы са сцэны распавядаюць казкі, легенды, паданні, былічкі (як запісаныя ад носьбітаў, так і творча дапоўненыя самімі ўдзельнікамі). У праграме гурта – арыгінальны найгрышы, якія дзеці выконваюць на дудках, акарынах, жалейках, гармоніках, цымбалах, ударных і шумавых інструментах.

У дзень святкавання юбілею былі расчыненыя дзверы этнагасцёўні, школьнага музея, харэаграфічнай і канцэртнай залаў. З гасця-

мі шчодро дзяліліся ўсімі скарбамі, сабранымі за 20 гадоў.

У канцэртнай праграме бралі ўдзел дзеці ўсіх узростаў. Спявалі, ігралі і танцавалі не толькі ўдзельнікі сённяшняга складу гурта, але і наймалодшыя «Зярняткі», і «выпускнікі», якія вяртаюцца ў гурт пры кожнай магчымасці. Студэнты і выкладчыкі гурта «Этнасуполка» БДУ культуры і мастацтваў, якія спявалі і танчылі на святочным канцэрте, таксама выглядалі старэйшым пакаленнем «Берагінцаў». У кожнага са шматлікіх прадстаўнікоў мясцовых, раённых і абласных устаноў культуры і адукацыі знаходзіліся не толькі шчырыя словы віншаванняў і зычэнняў, але і цёплыя ўспаміны пра ўласны досвед супрацоўніцтва з «Берагіняй». Віншаванні з юбілеем калектыву даслалі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Барыс Святоў і пасол Рэспублікі Беларусь у Французскай Рэспубліцы і пастанны прадстаўнік Рэспублікі Беларусь пры ЮНЕСКА Павел Латушка. Адзін з арганізатараў святкавання, Беларускае фонд культуры, узнагародзіў Ганаровымі граматамі настаўнікаў і вучняў, удзельнікаў «Берагіні», Алену Крачкоўскую, Святлану Мацюшонак, Таццяну Абрамовіч і Сяргея Мацюшонка.

Відавочна было, што рамкі гурта становяцца цеснымі руху, што фармуе супольнасць людзей, захопленых аднаўленнем традыцыйнай народнай спадчыны, якая так прыгожа аздабляе і ўзбагачае сучаснае жыццё. Жывая спадчына захоўваецца не толькі ў канцэртнай праграме і музейным пакоі, яна захоўваецца ў душах і сэрцах гэтых людзей, дзяцей і дарослых, носьбітаў і пераймальнікаў, настаўнікаў і вучняў, якія гатовыя аб'яднацца ў адзіным руху і сказаць: «Мы – «Берагіня»!». Рух – гэта выхад на шырокі разлог.

Алена КАЛІНОЎСКАЯ,
намеснік начальніка аддзела
навукова-метадычнага забеспячэння
дзейнасці па ахове гісторыка-
культурнай спадчыны
Інстытута культуры Беларусі

Ад вучня да майстра: як жывуць студэнты-фалькларысты

Апошнім часам інфармацыйны вір становіцца ўсё больш насычаным, таму сучаснай моладзі вельмі важна атрымаць веды, умненні, навыкі, з якімі новае пакаленне беларусаў годна будзе адчуваць сябе на зямлі продкаў, будзе шанаваць яе гісторыю, культуру, мову і ствараць будучыню краіны. У сістэме сучаснай этнамастацкай адукацыі Беларусі ёсць розныя сродкі вывучэння беларускай спадчыны, сярод якіх значнае месца, дзякуючы этнахарэолагу Міколу Козенку, займае вывучэнне традыцыйных беларускіх танцаў.

10 студзеня ў Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў у форме акадэмічнага канцэрта прайшоў паказ танцавальнай праграмы па дысцыпліне «Клас фальклорна-выканальніцкага майстэрства». На канцэрте выступалі студэнты першага курса кафедры этналогіі і фальклору. Дапамагалі ў правядзенні імпрэзы гурт «Мілавіца» і інструментальная капэла «На таку». На сцэне выконваліся фальклорныя ўзоры танцаў, адноўленыя студэнтамі па друкаваных крыніцах і відэазапісах (канец XX – пачатак XXI ст.ст.) іх выкладчыка М. Козенкі,

асобныя творы з рэпертуару рэспубліканскага конкурсу параў і салістаў-выканаўцаў беларускіх традыцыйных танцаў, які ладзіцца ў рамках фестывалю «Берагіня». Было паказана шмат танцаў з розных рэгіёнаў Беларусі: танцавальныя карагоды, сольныя і парна-гуртавыя танцы – танцы, якія паказваюць ўсю разнастайнасць формаў танцавальнай лексікі, кампазіцыі і манеры выканання традыцыйнай харэаграфічнай сістэмы.

Гледачы і ўдзельнікі акадэмічнага канцэрта пераканаліся, што ў адраджэнні нацыянальнай культуры і самасвядомасці ўсё больш важнае месца займае танцавальны фальклор – багацце нашых продкаў, дзякуючы якому захоўваецца імгэт, традыцыйная пластыка беларусаў і пераемнасць традыцыяў, заснаваных на агульначалавечых каштоўнасцях, ажыццяўляецца сувязь пакаленняў нашага народа, які трымаецца сваіх каранёў, сваёй гісторыі, маральных і эстэтычных ідэалаў.

Вольга САЧЫК,
студэнтка кафедры этналогіі
і фальклору БДУКМ

Першыя ўланскія фармаванні ў Польшчы і ВКЛ з'явіліся ў XVI ст. Яны складаліся з аселых татараў Уланскага харунжства.

Паводле паданняў, у 1415 г. быў заснаваны Некрашунскі прыход татараў-мусульманаў. Метрыка сведчыць аб існаванні прыхода ў 1713 г. Перад Другой сусветнай вайной працягваў існаваць Некрашунскі джаміят, на тэрыторыі якога было шэсць мізараў, адзін знаходзіўся ў вёсцы Уланаўшчына¹.

12 снежня 1631 г. некалькі та-

тарскіх сем'яў сталі ўладальнікамі Асенаўскага і Мадароўскага фальваркаў у Менскім павеце, канфіскаваных (хутчэй за ўсё, у выніку рэвізіі Яна Кярдзея) у колішніх уладальнікаў за невыкананне вайсковай службы. Названыя фальваркі знаходзіліся непадалёк больш вядомага месца – Уланавічаў.

На мяжы Дзятлаўскага і Навагрудскага раёнаў, недалёка ад шашы, месціцца вёска Уланаўшчына (Дзятлаўскі раён). Адкуль пайшлі назвы Уланаўшчына і Уланавічы?

Уланы і Уланавічы

Тытул «улан»

Паняцці «ўлан», «уланскія палкі» настала ўвайшлі ў слоўнікі рускай, беларускай, польскай, французскай і іншых моваў. Для многіх нашых суайчыннікаў яны найперш суадносяцца са старонкамі гісторыі польскай і расійскай армій. А між тым славянізаванае слова «ўлан» паходзіць ад цюркізма «ulan» – воін на кані.

Першапачаткова «ўлан» – родавы тытул малодшых Чынгізідаў (кіргізкае «ulan» – юнак, прынец крыві). У Залатой Ардзе тытул улана (аглана) насілі малодшыя прадстаўнікі царскага дома, нашчадкі ханаў. Так, да імя сына хана Тахтамышы меўся дадатак «улан»: яго звалі Бетсубулан. «Уланы – ордынское дворянство, имевшее свои уделы, участвовавшие в выборе ханов и занимавшие разные важные должности, почти то же, что у русских бояре. Во 2-м томе Актов, относящихся к истории Западной Руси (Акты, издаваемые Комиссией, высочайше учрежденной для разбора древних актов в Вильне, стр. 442), напечатана послужная Грамота Сигизмунда I Татарам Осанчукова тягу с назначением начальником Улана Нирума»².

Па рэестры 1528 г. войска Вялікага Княства Літоўскага, затым па дакументах 1563, 1631 гг. у дачыненні да татарскіх воінаў вызначаецца Уланскае харунжства ці харунжства Уланскае. Пазней уланскімі пачалі называць большасць татарскіх конных палкоў. Тэрмін «ulan» хутка распаўсюдзіўся на татарскую лёгкую кавалерыю, стаў сімвалам польскай конніцы і наогул – польскага войска. Затым уланскія палкі з'явіліся ў Саксоніі, Прусіі, Святой Рымскай Імперыі і ў Расіі.

У 1631 г. Уланскае харунжства налічвала 179 дымаў (двароў), у тым ліку 62 у Ашмянскім, 61 у Гарадзенскім і 44 у Віленскім паветах. У Лідскім, Мазырскім, Менскім, Наваградскім і Троцкім паветах разам было 13 дымоў.

Айконім і прозвішча

Уланаўшчына і Уланавічы сустракаюцца сярод айконімаў розных рэгіёнаў Беларусі. Доўгі час на паўночным усходзе Віцебска існавала вёска Уланавічы. У 1964 г. вёска ўключаная ў склад Кастрычніцкага раёна горада. Гэтак жа, як і вёска Себяхі Бабініц-

Уланы-татары (злева)

кага сельсавета, што ўвайшла ў склад горада Віцебска ў 1967 г.

У Маладзечанскім раёне непадалёк мястэчка Краснае над рэчкай Ушой ёсць вёска Уланаўшчына. Таксама тут існуюць вёскі Татаршчына і Уша³.

На Гродзеншчыне дзве Уланаўшчыны – у Дзятлаўскім і Воранаўскім раёнах. Уланаўшчына як уласнасць Кулеша вядомая з другой паловы XIX ст. у Радунскай воласці Лідскага павета Віленскай губерні. У 2014 г. вёска адносілася да Радунскага сельсавета Савета Воранаўскага раёна, мела 19 гаспадарак, 46 жыхароў⁴.

Уланавіч, Уланоўская – прозвішчы, якія можна сустрэць, хоць і не вельмі часта. Яны аформлены на беларускі ўзор і здаюцца звычайнымі. Але ёсць сярод нашых сучаснікаў тыя, у чым родзе захоўваецца прозвішча ў некранутым выглядзе. Аднойчы пачула па беларускім радыё і не змагла не звярнуць увагу, як прыгожа гучала кожнае слова: Рамульд Улан са Смаргоні.

Родавы тытул паступова ператварыўся ў прозвішча. «У нашых татараў пад імем Уланаў варта прымаць нашчадкаў ханскіх уланаў, якія за цягам часу зменшыліся да такой ступені, што цэлыя вёскі былі населеныя ўланамі, накшталт дробнай шляхты, і назва зрабілася толькі татарскім прозвішчам. З гэтага, відаць, мож-

на было б заключыць, што старшыны нашых татараў паходзяць ад роду князёў дома ханаў і вышэйшых ардынскіх чыноў; мурзы – ад шляхетных крымскіх родаў; уланы, нарэшце, ад вышэйшага ардынскага саслоўя, што мела свае ўлусы або надзелы» (Антон Мухлінскі⁵).

Носьбіты прозвішча Улан з'яўляюцца ўладальнікамі аднаго з самых старадаўніх родавых гербаў з саманазвай – «Улан». Найбольш ранняя пачатка з выявай герба «Улан» датуецца 1526 г., а самая позняя – сярэдзінай XIX ст.

У «Інвентары маёнтка Даўбучак», ёсць датаваны 1 кастрычнікам 1522 г. запіс, складзены з нагоды перадачы маёнтка спраўцам Мазырскага староства князем Ярашам Жыжэмскім татарыну князю Алікечу Бекгімавічу Уланаву. З дакументаў становіцца вядома, што князь Жыжэмскі прамяняў Доўбучкі маёнтка Бекгімавіча Засулле ў Менскім павеце і дапаціў Бекгімавічу розніцу ў кошце маёнткаў 234 бочки солі. Са справы, зацверджанай каралём, вынікае, што засульскі маёнтка з'яўляўся спадчынным уладаннем князёў Уланаў – Нуруша, Адко Бекгіма і Магамета Майткевічаў⁶.

З левага боку пры ўваходзе на Лоўчыцкі (у ваколіцах Навагрудка) мізар пры самай сцежцы вытыркаецца з зямлі невялікі, закруглены зверху надмагільны камень. Яшчэ

гадоў пяць таму праглядаўся на ім выбіты лацінкай буйнымі прапіснымі літарамі надпіс «Anna Ulanowa».

Прадстаўнікі роду Уланаў (Уланавых) зрабілі годны ўнёсак на славу войска дзяржавы двух народаў. У 1528 г. у польскіх войсках пад рознымі харугвамі лічыліся уланы – Ен Банковіч, Ахмет Асанчуковіч, Нурум Улан, Корчак Улан і іншыя. Уланскае татарскае харунжства паступова скарачалася. Уланы ўсё часцей становіліся на чале іншых фармаванняў. На 1631 г., напрыклад, харунжымі былі: уланскім – князь Чым-бай Улан Малушыцкі, барыскім – князь Шах-Мансур Улан Рудніцкі. На 1690 г. князь Багдан Улан быў татарскім харунжым Ашмянскім.

Татарскі ротмістр Аляксандр Улан атрымаў чын палкоўніка, вызначыўся ў баі з праціўнікамі Саксонскай дынастыі. У 1717 г. увесь ягоны полк з 8 харугваў (400 коней) стаў асабістай каралеўскай гвардыяй Рэчы Паспалітай.

Пасля падзелу 1793 г. многія татары

былі вымушаныя стаць падданымі Расійскай імперыі. Воіны татарскіх харугваў лёгкай кавалерыі адгукнуліся на спробы Паўла I прыцягнуць іх да сябе на службу. У 1799 г. у спісе палка налічвалася 600 чалавек. Сярод камандзіраў рэгулярных войскаў расійскай арміі (1796 – 1825) былі палкоўнік Улан 4-ы Давыд Аляксандравіч, падпалкоўнік Улан-Паляянскі Давыд Аляксандравіч, палкоўнік Улан 1-ы Юзэф Газея.

У сувязі з тым, што ў полк паступова пачалі паступаць выхадцы з польска-літоўскай шляхты, у 1803 г. з воінаў палка былі сфармаваны два: Конна-літоўскі і Конна-татарскі. Конна-татарскі полк узначаліў палкоўнік Давыд Аляксандравіч Улан. Крыху менш чым праз год яго змяніў падпалкоўнік Давыд Аляксандравіч Улан-Паляянскі⁷. У 1807 г. полк быў перайменаваны ў Татарскі ўланскі.

Слава коннікаў уланскіх харугваў, як і носьбітаў прозвішча Улан, вартая таго, каб быць замацаванай у назвах мястэчкаў.

Розалія АЛЕКСАНДРОВІЧ

(Працяг цыкла. Пачатак у № № 11, 14, 16–17, 24, 26 за 2016 г.)

¹ Астатнія пяць на тэрыторыі: фальваркаў Мілкунцы, Талькунцы, Некрашунцы; ваколіцы Сандыкаўшчына; Скідзеля. Да сучаснага Воранаўскага раёна адносяцца вёскі Талькунцы (Радунскі с/с), Татарка (Пагарадненскі с/с), Татаршчына (Большышскі с/с), Уланаўшчына (Радунскі с/с), Некрашунцы.

² Березин, И. Ярлык Тохтамыш-хана к Ягайлу. – Санкт-Петербург, 1850.

³ Назва вёскі Уша паходзіць ад гідроніма цюркскага паходжання. У Мінскай вобласці прытокамі ракі Вярэзіны з'яўляюцца Уша і Уса.

⁴ За 35 км на паўднёвы захад ад Воранава, 97 км ад Гродна, 28 км ад чыгуначнай станцыі Бастуны.

⁵ Исследование о происхождении и состоянии литовских татар. – Санкт-Петербург, 1857.

⁶ Дзядулёвіч, С. Herbarz Rodzin tatarskich w Polsce. – Wilno, 1929.

⁷ Улан-Паляянскі Давыд Аляксандравіч – падпалкоўнік, шэф Татарскага коннага (з 1807 г. уланскага) палка (08.04.1803 – 29.05.1812).

Улан афіцэр

Будзем памятаць мы...

Святло знаёмых зорак над Бярэзіншчынай

Імкліва бяжыць жыццё, яно – гэта дзве даты, а рыска паміж імі як шлях на зямлі. Калі сыходзяць людзі, разам з імі згасае святло іх змнога жыцця, і гэта моцна зьяд-няе культуру. Бярэзінскі край багаты на людзей, душы якіх зьяюць зоркамі. Нашая справа – ведаць іх і памятаць.

Жыццём быў прадиктаваны доўга-тэрміновы праект Бярэзінскай раённай бібліятэкі «Святло знаёмых зоркі» – цыкл вечарынаў памяці ў гонар культработнікаў Бярэзіншчыны.

Распачаўся праект летась вечарынай «Рамантык дальніх дарог», прысвечанай былому дырэктару Бярэзінскага дома культуры Анатолю Хвашчынскаму. Гэта знакавая асоба ў культуры Міншчыны, ёй наш калега прысвяціў тры дзесяцігоддзі з 63-х пражытых гадоў. Гісторык па адукацыі, А. Хвашчынскі разумеў, што ў жыцці трэба імкнуцца да духоўных вяршыняў. Ён бясконца выпраменьваў ідэі і задумы, якія сам жа і ўвасабляў. Бярэзінцам у 1980 – 1990-х гадах можна было сапраўды пазаздросціць, бо дырэктар РДК двойчы ў год арганізоўваў выстаўкі з фондаў Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, запрашаў артыстаў з

тэатра «На Таганке», драматычных тэатраў Беларусі і Расіі. Бярэзінскі дом культуры стаў пераможцам Усесаюзнага спаборніцтва сярод клубных устаноў краіны, двойчы ўзнагароджваўся пераходным сцягам «Лепшаму дому культуры Мінскай вобласці».

Вечарына «Я не ў зямлю, а ў песню сяду» была прысвечаная былому дырэктару Бярэзінскай дзіцячай музычнай школы (пазней школы мастацтваў) Вячаславу Сакаву. За 25 гадоў працы ён стварыў дзіцячы музычны калектыў, аркестр баяністаў, аркестр цымбалістаў, хор... В. Сакаў – аўтар музыкі да песні-гімна нашага горада «Ля Бярозы-ракі гарадок ёсць такі». Шкада, што толькі 49 гадоў прызначыў музыку лёс, але яго песні падхапілі іншыя. А на крыжы на магіле музыкі часта спявае салоўка.

На вечарыне «Не гаварыце з горыччу: была, а з удзячнасцю: свяціла!» успаміналі вядомага культработніка раёна Ганну Ждановіч. У Бярэзінскім РДК яна адпрацавала 39 гадоў, стварыла раённы клуб майстроў, стала аўтарам раённай праграмы «Спадчына» і заснавальнікам музея драўлянай лэжкі ў Беразіно, які цяпер з'яўляецца турыстычным брэндам раёна.

Сёлета праект «Святло знаёмых зоркі» працягнула вечарына «Жыццё,

аддадзенае кнізе», прысвечаная былым бібліятэкарам Вользе Насульскай і Соф'і Маркоўскай. Абедаў гэтыя жанчыны – прыклад таго, як можа звычайны чалавек упрыгожыць і асветліць жыццё вакол сябе. На вечарыне нібы ажылі дзве кнігі памяці – «Вольга Насульская. Лёсу майго простае палатно» і «Любушанская архідея – Соф'я Маркоўская». Іх герані – жанчыны падобных лёсаў: абедаў са шматдзетных сем'яў, з пасляваеннага галоднага пакалення – на ўсё жыццё яны запамнілі смак чэрствай скарынкі хлеба, якая нават і не заўсёды была на сталае.

Без малаго 40 гадоў аддала В. Насульская бібліятэчнай справе, у яе працоўнай кнізе толькі адзін запіс. З 1969 года працавала ў Бярэзінскай раённай бібліятэцы, 27 гадоў загадвала аддзелам камплектавання.

С. Маркоўская прыйшла ў Любушанскую сельскую бібліятэку ў 1970-х гадах. За час працы яна стварыла каля будынка бібліятэкі алею памяці ў гонар 26-і вяскоўцаў, якія загінулі на вайне, назапасіла ўнікальную архіўную экспазіцыю «Пісьмо з фронту», заснавала першы прыбіліятэчны лялечны тэатр «Усмешка», літаратурную гаспёўню, куды прыязджалі пісьменнікі М. Чарняўскі, М. Герчык,

Р. Барадулін, П. Місько і мясцовы паэт, журналіст, мастак У. Несцяровіч – ураджэнец суседняй вёскі Карбаўскае. Стварыла пры бібліятэцы фальклорны калектыў «Купалінка», які за 30 гадоў пабываў з канцэртамі ва ўсіх клубах і ДК раёна, выступаў на аглядах-конкурсах. Цяпер з 17-і ўдзельніцаў засталася 6, старэйшай – 90 гадоў, а песенную эстафету «Купалінкі» працягвае фальклорны калектыў Любушанскага СДК «Славянчэчка».

Пра дзвюх гэтых незвычайных жанчынаў успаміналі іх сябры і калегі П. Жукоўскі, К. Ермакоў, Т. Беязяк ды іншыя. Скончылася ж вечарына акцыяй «Ніхто на зямлі не праходзіць бяследна!», пад час якой былі ўзгаданыя імёны ўсіх бібліятэчных работнікаў, хто пакінуў добры след у культуры Бярэзіншчыны.

Сёлета распачынаецца праект «Асоба ў культуры» Бярэзінскай ЦБ, прысвечаны культработнікам, вартым ушанавання. Па традыцыі ў вялікай зале РДК пройдзе вечарына «Аншлаг даўжынёй ў жыццё» памяці рэжысёра Бярэзінскага РДК Мікалая Пытляка. Імпрэза прымеркаваная да 20-годдзя адкрыцця ў Беразіно абласнога фестывалю аматараў тэатраў «Бярэзінская рампя», 70-годдзя самадзейнага народнага тэатра Бярэзінскага РДК. А да 30-годдзя хору ветэранаў РДК у кастрычніку будзе зладжаная настальжы-вечарына «Сцэна помніць нас маладымі».

Тамара КРУТАЛЕВІЧ, загадчык аддзела маркетынгу Бярэзінскай ЦРБ, аўтар праектаў «Святло знаёмых зоркі», «Асоба ў культуры»

Удзельнікі іркуцкай моладзевай суполкі «Крывічы» выдатна пакалядавалі ў беларускай вёсцы Аляксандраўск Аларскага раёна Іркуцкай вобласці. Вёска была ўтвораная ў 1901 годзе перасяленцамі з Беларусі. Дагэтуль там жывуць людзі з беларускімі прозвішчамі – Дударык, Цыбуля, Круповіч, Грыс ды інш. Ёсць у вёсцы і свой фальклорны ансамбль «Крынічанька», які з'явіўся ў 1964 годзе. Ёсць і Музей беларускага побыту, дзе сабраныя ўнікальныя рэчы, якімі карысталіся першыя пасяленцы.

7 студзеня мы хадзілі па хатах мясцовых жыхароў і калядавалі. Сустрэклі нас цёпла, гасцінна. Кожная гаспадыня запрашала за стол, але мы, па-

Выступае гурт «Крынічанька»

спяваўшы, мужа сыходзілі – задавальваліся тым, што клалі ў мяшэчак Мехаюшы. У адной хаце гаспадары нават апраунулі

традыцыйныя беларускія кашулі сваіх продкаў! У іншай хаце бабуля плакала ад радасці, што пабачыла сапраўдных калядоўшчыкаў, як у гады сваёй маладосці. А яшчэ ёй было прыемна, што мы прыйшлі ў дзень яе нараджэння.

Высветлілася, што не так складана зайсці ў хату з каляднымі спевамі, жартамі, карагодамі, разам з Казой, Ваўком і Мядзведзем, Калядой і Варажбіткай, як выйсці адтуль – амаль што збегчы ад гасцінных гаспадароў.

8 студзеня ў вясковым клубе адбыўся канцэрт. Акрамя нас на ім выступалі ансамбль «Крынічанька», творчыя калектывы і салісты з суседніх вёсак. Канцэрт атрымаўся выдатны! На заканчэнне мы ўручылі падарункі ансамблю «Крынічанька» і дзіцячаму фальклорнаму гуртку «Туесок», а нам ўручылі граматы. Потым пачалі тан-

чыць беларускія танцы – польку, кракавяк, «Лявоніху»... Нават месца бракавала, а кавалеры дык увогуле былі нарашхват. Але

танцоры-«крывічы» былі на вышыні. Воля Галанава, Юля Гайсіна, Яна Фадзеева, Зіна Капуцкая, Дзяніс Таранушэнка, Вадзім Таранушэнка, Васіль Анісімаў, Дзіма Вараб'еў, Валя Сіняўская, Алесь Стасевіч, дзякуй вам!

Зладжанае намі святкаванне Калядаў чарговы раз паказала не толькі важнасць захавання беларускай традыцыі, але і неабходнасць яе вяртання ў вёску, адкуль яна некалі і выйшла. Таксама мы ўдзячныя аляксандраўцам за цёплую сустрэчу, асабліва падзяка – дырэктару Дома культуры Ларысе Сітнікавай, кіраўніку гуртка «Туесок» Любові Вітвіцкай, старшыні вёскі Таццяне Мялешчанка. А Упраўленню па сувязях з грамадскасцю Іркуцкай вобласці мы дзякуем за прадастаўлены аўтобус. Выдатна, што Каляды адбыліся!

Алег РУДАКОВ, Фота Алесі СТАСЕВІЧ і Валі СІНЯЎСКАЙ

Гаспадары адной з хатаў

Музей вёскі

Студзень

16 – Ліневіч Яраслаў Львовіч (1932, Лідскі р-н), заслужаны архітэктар Беларусі, распрацоўшчык генпланаў, праектаў планіроўкі і забудовы мікрараёнаў шэрагу беларускіх гарадоў і сталіцы – 85 гадоў з дня нараджэння.

23 – Кулагін Анатоля Мікалаевіч (1947, Барысаў), мастацтвазнаўца, гісторык архітэктуры, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1990), прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2002) – 70 гадоў з дня нараджэння.

24 – «Яхімоўшчына» (Маладзечанскі р-н; 1997), філіял Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы – 20 гадоў з часу заснавання (адкрыты для наведнікаў 30.05.2001).

26 – Акружная Святлана Арцёмаўна (1947), актрыса тэатра і кіно, народная артыстка Беларусі, лаўрэат прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі (1991), прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2005), уладальніца прызга Беларускага саюза тэатральных дзеячаў «Крыштальная Паўлінка», узнагароджаная ордэнам Ф. Скарыны – 70 гадоў з дня нараджэння.

27 – Гарашкевіч Раман (1892 – 1962), польскі гісторык, краязнаўца, адзін са стваральнікаў Палескага краязнаўчага музея (цяпер Дзяржаўны музей Беларускага Палесся) – 125 гадоў з дня нараджэння.

28 – Мазыр (1577), горад, цэнтр раёна Гомельскай вобласці – 440 гадоў з часу атрымання граматы на магдэбургскае права.

31 – Гурло Алесь (Аляксандр Кандратавіч; 1892, Капыль – 1938), паэт, журналіст, перакладчык, фалькларыст – 125 гадоў з дня нараджэння.

31 – Сцяпанавіч Барыс Міхайлавіч (1927 – 1992), кінарэжысёр, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

У тэатры «Зьніч»

25 студзеня для дзяцей будзе ісці лялечны монаспектакль «**Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага**» Пятра Васючэнкі і Сяргея Кавалёва. Выканаўца Вячаслаў Шакалідо раскажа казку пра прыгоды двух паноў, якія нічога не хацелі рабіць і пайшлі ў свет лепшай долі шукаць.

Вечарам **26 студзеня** на сцэне паэтычны монаспектакль «**Мне сняцца сны аб Беларусі**», заснаваны на малавядомых і не надрукаваных пры жыцці вершах Янкі Купалы, а таксама на звестках з яго біяграфіі, дакументах і пісьмах, доўгія гады прыхаваных ад чытачоў. У спектаклі паэт паўстае не толькі як пясняр Радзімы, але і як чалавек, які асэнсоўвае сваю адзіноту. Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, музычнае суправаджэнне Кірылы Успенскага (гітара).

«Дзівосныя авантуры паноў Кубліцкага ды Заблоцкага»

Спектаклі праходзяць у Тэатральнай зале культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

Беларускія жарты

● Поп. Чым грашна?

Баба. У новай спадніцы прыйшла.

Поп. Я пытаю, чым грашыла?

Баба. Была вялікая, дык перашыла...

Поп. Глухая цяцера!

Баба. Ну, як няма цяпера, дык заўтра прыйду.

● Злодзей, крадучы сала, вельмі моцна грукнуў у сенцах. Пачуўшы гэта, гаспадар адчыніў дзверы.

– Ці не купіце ў мяне сала? – не разгубіўшыся, спытаў злодзей у гаспадара.

– Ды не, у нас свайго даволі, – адказаў той.

– Тады прабачце, паддаіце мне мех на плечы.

● Цімох, твайго бацьку злавлі!

– Дзе?

– У каморы.

– Вось дзіва! У каморы кожнага зловіш. Вы яго ў лес пусціце, а тады злавіце.

● – Чаму ты, Змітрок, не косіш?

– Не магу.

– Што, захварэў?

– Ды не! Жонка ў гасцях, дык касу няма каму адкляпаць.

● – Ты ўкраў гадзіннік?

– Не, не ўкраў.

– А як жа гэта?

– Іду я сабе і чую, што і гадзіннік ідзе. Я тады кажу: пойдзем разам. Ну і пайшлі.

● – Якога вы мне селядца даеце, ён зусім ня свежы!

– Ня свежы? Гляньце: ён хвостом кратае.

● Пякла маці аладкі, а дачушка Тося круцілася каля ды і кажа:

– Чаму ты, мамка, са мною не гаворыш?

– А што я буду табе гаварыць?

– Ну хоць што... Вось сказала б: «На табе, Тося, аладачку...».

Chto niavučycca pabiełarusku ũ škole pavinien rabić heta ũ chacie!..

Часопіс «Шлях моладзі», № 19, 25 верасня 1938 г.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАЛАНЭЗ (заканчэнне артыкула). З 1790-х гг., калі з'явіліся «Паланэзы не для танца» М.К. Агінскага, і ў XIX ст., у перыяд рамантызму, паланэз узбагаціўся рысамі паэмнасці, лірычнасці, значна пашырыўся яго эмацыйны дыяпазон. Вяршыні развіцця дасягнуў у творчасці Ф. Шапэна. Да паланэзу звярталіся І.С. Бах, В.А. Моцарт, К.М. Вебер, М. Глінка, П. Чайкоўскі, А. Скрабін, А. Лядаў ды інш.

Найбольш раннія звесткі пра паланэз на тэрыторыі Беларусі адносяцца да 1780-х гг. і звязаныя з творчасцю кампазітара і дырыжора Я.Д. Голанда (Нясвіж; арыя Паляка з оперы «Чужое багацце нікому не на ка-

рысь», пастаноўка 1780 г.) і Р. Вардоцкага (арыя з оперы «Апалон-заканадаўца, або Рэфармаваны Парнас» у тэатры Забельскай калегіі, цяпер вёска ў Верхнядзвінскім раёне). У XIX ст. вядомыя паланэзы для канцэртнага выканання І. Дабравольскага (для скрыпкі), Міхала Казіміра Агінскага (для скрыпкі і фартэпіяна), Міхала Клеафаса Агінскага і В. Казлоўскага (для аркестра), Н. Орды, А. Абрамовіча, С. Манюшкі, К. Ельскага («Паланэз 1837 г.»), Ф. Міладоўскага («Паланэз на 4 рукі для Міхася і Яасі» для фартэпіяна) і інш. Асаблівую папулярнасць набыў паланэз «Развітанне з Радзімай» Міхала Клеафаса Агінскага. У наш час уваходзіць у рэпертуар народных скрыпачоў і служыць свое-

К. Шгэль, «Паланэз пад адкрытым небам»

асаблівым паказчыкам іх майстэрства, а таксама выконваецца эстраднымі і рокавымі калектывамі, у сучасных

апрацоўках; існуюць сучасныя песенныя тэксты на мелодыю (у Беларусі С. Сокалава-Воюша па-беларуску, В. Шарапава па-руску), а таксама тэкставыя адаптацыі на рускай (А. Кавалеўскі), польскай (Б. Леўтак-Бачынскай), якуцкай (К. і А. Ягоравы) ды інш. мовах.

З сучасных беларускіх кампазітараў паланэзы пісалі Д. Лукас (з музыкі да кінафільма «Несцерка»), Ю. Бяльзацкі (з сюіты на тэмы польскіх народных танцаў), Г. Вагнер (з балета «Падстаўная нявеста») і інш.